

CSONGRÁD MEGYÉJÉBEN különösen fontos kulturális tényező az oktatásügy. Ott városunkban, 62 községünkben 346 általános iskola, 31 középiskola és 6 felsőfokú oktatási intézmény működik. Az iskolák mappái, esté és levelező tagozatán összesen 83 931 fő — megyénk minden ötödik lakosa — tanul.

A mögöttünk levő két évtizedben országosra milliók szerezték meg a középfokú és felsőfokú végzettséget, vagy az ezzel egyenértékű általános műveltséget és szakmai ismereteket.

Megyéinkben közel ötezer pedagógus, ha számot vet nehézség és fáradságos munkájának eredményével, jó érzéssel állapítja meg: életéből munkában elfolyt két évtizede egy kulturált, nagy célokat szolgáló nép értelmében tükröződik; érdemes tanítani, tudást vetni, mert abból nagy, okos tettek sarjadnak. Erdemes volt az oktatásügy reformja mellé állni.

Helyesnek bizonyult az iskola és az élet, a tanulás és a munka szervesebb kapcsolatának kiépítése. Általános iskoláinkban az elmúlt öt évben 121 tanműhelyt létesítettünk — még ha ezek közül jó néhány szükségmeggoldás is —, ennek az iskolatípusnak az alsó tagozatán tanulók száz százaléka, a felső tagozatosok 82,5 százaléka vesz részt gyakorlati foglalkozásokon. Gyarapodott általános iskoláink szerszám-felszereltsége, javult a tantárgyak szakszerű oktatásának aránya, s a szellemileg ép, iskolaköteles gyermekek mind beiratkoznak az első osztályba. A munkára nevelés a középfokú iskolákban is reális célkitűzés volt és marad a jövőben is, bár gimnáziumaink többségében a megfelelő feltételek hiányában az 5+1-es oktatási forma nem szolgálta kielégítően a munkára nevelést, s a szakmai előképzés esetében sem hozta meg a kívánt és szükséges eredményeket.

Jobb képzési formának bizonyult a szakközépiskola, itt szinte mind a 72 osztályban kedvezőbbek a szakmai oktatási feltételek, mert ezek ipari és mezőgazdasági bázisüzemekre épültek. A szakmunkásképzés legfontosabb formája természetesen a szakmunkáiskola. 7000 fiatal képi magát ipari és mezőgazdasági szakmunkássá. Az igények azonban lényegesen nagyobbak. Itt található a legtöbb megoldásra váró társadalmi, iskolapolitikai tennivaló.

A közoktatási reform másik alapelve: korszerű természettudományos műveltség nyújtása és megszerzése. Általános iskoláink új tanterve életbe lépett, új tankönyvek kerültek forgalomba. A reform jegyében elkészült a középiskolai tanterv, és ennek alapján elkezdődött a tankönyvek írása. Persze ezeket célszerűen feldolgozni, korszerű pedagógiával és korszerű eszközökkel lehet. Az eszközök bővülése összefügg gazdasági lehetőségeinkkel; idegen, nyelvi laboratóriumok, szemléltető anyagok, fizikai-kémiai laboratóriumok, televíziók és más audiovizuális eszközök beállítása nagyarányú anyagi befektetést igényel. A korszerűség a pedagógusokkal szemben is új követelményt támaszt, például: a programozott oktatásban rejlő lehetőségek felismerését és alkalmazását. Sajnos, tanáraink, tanítónk egy része megtartja a régi tananyagot és ehhez adja az újat, megkérli a kettőt oktattni, ami túlerhelést eredményez általános és középiskoláinkban. Megpróbálják áthidalni ezt az ellentmondást országm-elmelessel stb. Tapasztalható a korszerű tananyag régi, avult módszerű oktatása. Az iskolás gyerekek túlerhelése már nem annyira tantervi, hanem pedagógiai, didaktikai probléma.

A közoktatás harmadik alapelve, az iskolai nevelőmunka világnézeti vonatkozásaira figyelemmel volt pedagógusaink többsége. Az 1961. III. törvény ezt a feladatot így foglalta össze: „A szocialista világnézet és erkölcs alapján neveljenek iskoláink igazi hazafiakat, jellemes és törvénytiszteelő állampolgárokat, akik forrón szeretik hazájukat, népüket, odaadással szolgálják a szocializmust, a békét, a népek testvériségének ügyét, építik és védik a nép államát”. Pedagógusaink érték, érzik a követelmény fontosságát. Segítségükre szolgál ebben — a tantervek, tankönyvek mellett — a Művelődésügyi Minisztérium nevelési terve, amely a szocialista embernevelés követelményszintjét megfogalmazta. A nevelési terv nemcsak a gyerekekkel szemben támasztható erkölcsi, neveltségi szintet határozza meg, követelményeket állít a nevelővel szemben is.

PEDAGÓGIÁNK, NEVELÉSÜNK eredményességét növelné, ha nagyobb figyelmet kapna néhány objektív társadalmi tényező alaposabb kibontása: például a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti korszak gazdasági és társadalmi problémái, ellentmondásai a nevelőmunkára is hatnak; a lét és tudat sajátos összefüggésében a tudat viszonylagos elmaradása fékezheti; a nevelés célja és gyakorlata helyenként eltér egymástól, túl szépre festik a szocializmus valóságát, s nem veszik figyelembe az átmeneti kor konfliktusait, ellentmondásait. Akarva-akaratlanul illúziót keltenek a gyerekekben a mai valóság gyakran hamis tükröződésével. Kedvezőtlen komponens a pedagógus túlerheltsége, amely sokirányú összetevőből áll.

A nevelésben fontos szerepet vállaltak és vállalnak ifjúsági szervezeteink. Most már a reform végrehajtását „ifjúsági törvény”-nek tekintik. De csak kitartó mun-

Közoktatásunk továbbfejlesztéséről

Írta: Siklós János

kával lehet kiküszöbölni azt a hibás gyakorlatot — elsősorban a felsőoktatásban és a középfokú képzésben —, mely szerint az oktató oktat és a társadalmi szervek „nevelnek”. Ez a kettősotottság hamis, mert az oktató is nevel, nemcsak oktat. A jó oktató — egyben jó nevelő is; e kétoldalú tevékenységének összevetése mutatja a pedagógus valódi kvalitását. A szülői munkaközösségek — az utóbbi 2—3 évben — eredményesebben munkálkodnak az iskola és a szülők kapcsolatának egészítésére, célszerű formálásán.

Az elmúlt öt évben iskolafejlesztésre sokat költöttünk: 99 általános iskolai, 76 középiskolai tantermet, 18 tanműhelyt, 6 általános iskolai diákotthont létesítettünk. Felépült 50 szolgálati lakás pedagógusok részére. Bővültek a felsőoktatási intézmények, persze a kubaturánövelés itt még elégtelen.

Eredményeink vitathatatlanok, s mégis jogos kifogások illeték a reform végrehajtását. De találkozzunk a reformot lebecsülő, eredményeit kétségbe vonó hamis felfogással is. A meglévő ellentmondásokat igyekezzünk feloldani a következő években, ugyanakkor a valótlán állításokat elutasítjuk.

Milyen jelenségekről van szó? A tanyai iskolák felszámolása hosszabb időt vesz igénybe, mint gondoltuk. Ezért más módon nyúlunk a tanyai iskolarendszerhez. A középfokú végzettséget általánossá tesszük, de a túlságosan rövidre szabott terminust eltoljuk, s más módokat is alkalmazunk. Az 5+1-es gimnáziumi oktatást — feltételek hiján — megszüntetjük, de a munkára nevelést megőrizzük. Célunk a nemzet műveltebbé tétele, de ezt a gyakorlatban íróasztalok, szellemi pályák biztosításával kevertük össze, holott a kettő nem azonos elképzeléseket takar. Háttérbe került az ipari és mezőgazdasági szakmunkásképzés. Nem hangoltuk össze megfelelően az iskolaépítést a szakmunkás-szükséglettel. A reform végrehajtásában gyakran előtérbe kerültek a szervezeti tényezők, holott a tartalmi jegyek az elsődlegesek, ezek érvényesítésére szolgálnak a szervezeti keretek és nem fordítva. A tanácsi jogkörök korlátozottsága is kedvezőtlenül hatott, és az is, hogy tizenkét szaktárcá direktírányítása érvényesül a középfokú oktatásban.

A KÖZOKTATÁS továbbfejlesztését elért eredményeinkre, az 1961-ben megjelölt három alapelv sokoldalú fejlesztésére, s a meglévő ellentmondások kiküszöbölésére építjük. *Figyelembe véve, hogy itt többéves, egy évtizedes feladatról van szó.*

Első helyen említjük az általános iskolát, mert végső soron ennek az iskolatípusnak a színvonalától függ a nép-gazdasági szakember-szükségletének előkészítése és biztosítása. Helyzetünket meghatározza, hogy ennek a képzési formának kétharmada a tanvályágban van. Minden iskolával erősítjük az általános (tanyai) iskolákat. Már az 1966—67-es tanévtől, a pályára lépő szaktanár első állomása a tanyai, kisközségi iskola legyen. A szaktanárokat által leadótt órák aránya egyben rangsoroló irány: Szentés járásban 27,9 százalék, Szeged járásban 53 százalék, Hódmezővásárhely (tanyai területein) 56,5 százalék. Ezeket a körülményeket messzenemenően, kellő szigorral vegyük figyelembe tanügyi szerveink. Helyesnek látjuk a kísérletet, hogy pályázat útján töltsék be a megüresedett, létrehozott katedrákat. A szolgálati lakás építkezési akciójánál első helyen szerepeltessek a tanyai, kisközségi iskolákban dolgozó szaktanárokat, s az anyagi eszközök felhasználásánál: tantermi felszerelések, oktatási eszközök biztosításánál is ez legyen a mérvadó. A társadalom anyagi támogatását is itt használjuk fel elsősor-

ban; termelőszövetkezeteink határozott anyagi (társadalmi munkák útján történő) támogatása itt kapjon nagyobb szerepet. Ahol a személyi feltételek kialakulnak, vezessék be az idegen nyelvek oktatását. Az egyetem pedagógiai intézete segítse hatékonyabban a tanyai (kisközségi) iskolák pedagógusainak továbbképzését.

A körzetesítést tovább folytatjuk és tanyai kollégiumok építését, diákszállók létesítését, tanulószobákat, napközi otthonokat ezen a területen építünk elsősorban. Persze itt sem szabad illúziókat kelteni; hiszen szűkös anyagi viszonyainkkal számolva, a szövetkezetek nagyobb arányú segítésére építve is többéves munkáról van szó.

Városi iskoláink zsúfoltsága elsősorban Szegeden és Hódmezővásárhelyen jelentkezik. Ezt vegyük figyelembe tantermi fejlesztési elképzeléseinknél, mert ezekben a városokban is a szakmunkásképzés bővítésénél az általános és középiskolák tantermeit vesszük igénybe elméleti képzés céljára. S ez csak növeli a zsúfoltságot.

Az általános iskola elvégzése után a továbbtanulás egyik legfontosabb formája az ipari és a mezőgazdasági szakmunkástanuló-iskola. Erre a képzési formára sajnos nem fordítottunk jelentőségenek megfelelő figyelmet, holott ez az iskolatípus maradt a szakmunkásképzés legkiszármazottja. Persze ez összefügg azzal a korábbi elképzeléssel, hogy először érettségizni és azután szakmát tanulni, most megfordítva áll a tétel: szakmát tanuljon és azután érettségizzen, vagy a szakmatanulással egyidejűleg tegyen érettségi a gyerek. Ez azt jelenti, hogy az iparitanuló-iskola elvégzése után 2—3 éves levelező, esti tagozat, munka mellett érettségi tehet a továbbtanulni kívánó fiú és lány.

MEGEMLÍTEM a szülők és a pedagógusok együttes felelősségét a pályaválasztással összefüggésben. A gyermek jövőjéről nem lehet úgy gondoskodni, hogy „mindenáron szellemi pályára neveltem, de legalább íróasztalhoz juttatom”. Az íróasztalok számát nem növelni, csökkenteni kell, s a szellemi és ipari pályát nem lehet úgy szembeállítani, hogy aki nem jó az előzőre, az menjen szakmunkásnak! A fizikai munka (szakmunka) becsülése, anyagi jövedelmezősége nem maradt el a szellemi pályák többségétől. E mesterséges kettéválasztásban, szárad eleji, feudális arisztokratizmus tükröződik, amely mosolyt vált ki Keleten és Nyugaton egyaránt. Sajnos szülői, pedagógiai tévedések alapján keresnek gimnáziumi érettségizetteket íróasztalokhoz Szegeden, Hódmezővásárhelyen, hogy elkerüljék a mezőgazdasági, ipari szakmát.

Már az idej tanév végétől — s a következő években még inkább — mezőgazdasági és ipari szakmákba irányítjuk a végzős általános iskolások zömét. Milyen szakmákba? Ipar: élelmiszer, textil, kerámia, ruha, fa, bőr, vegyipar (olaj, gáz, gum), vasipar, elektromos, gép, közlekedés, építőipar, kereskedelem; mezőgazdaság: állattenyésztés, öntözés, szőlő-, gyümölcskertészet, növényvédő, mezőgazdasági gépszak.

Természetesen összhangban a munkaerő-szükséglettel. Ebből nem az következik, hogy a továbbtanulást ezután már nem szorgalmazzuk. De igen, csak megfelelő arányok tartásával.

A középiskolai tanulók számát — a nappali tagozatokon — nem emeljük a következő években. A középiskolai arányokat a nép-gazdaság igényeinek megfelelően fokozatosan módosítjuk a szakközépiskolák javára.

A gimnáziumok fő feladata, hogy tanulókat előkészítsék a továbbtanulásra. A létszám határait azonban az egyetemi, főiskolai felvételi igények és keretek befolyásolják. A tanulmányi szint javítása érdekében, ott, ahol a feltételek létrejönnek, szükséges növelni a tagozatos osztályok számát: fizika, kémia, biológia, matematika, nyelv, irodalom, s idegen nyelvekben: orosz, angol, francia. A modern pedagógiai módszerek és eszközök felhasználásának bővítése itt is elméleti követelmény. Viszont leválasztandók — fokozatosan — egyes gimnáziumokról a szakközépiskolai osztályok, ezek átkerülnek majd megfelelő szakközépiskolákhoz. A gimnáziumokban nincs szükség szakmai előképzésre, ehhez nincsenek meg az alkalmas körülmények. A munkára nevelés továbbra is fontos követelmény, összhangban a mezőgazdasági, ipari hasznossággal.

A SZAKKÖZÉPISKOLÁK számát és tanulólétszámát a népgazdaság, megyénk igényei alapján — az ipari és mezőgazdasági szakmáknál jelzett ágazatok szerint — növeljük. A szakközépiskola típusmodellje a mai technikum, formáját tekintve azonban a technikumok is szakközépiskolává alakulnak. Tehát a szakközépiskolák: a gimnáziumok szakközépiskolai osztályából, egyes gimnáziumokból és technikumokból fejlődnek ki. Mit nyújt a szakközépiskola? Érettségi továbbtanuláshoz és egy szakmai csoportban, pl. mezőgazdaság, élelmiszeripar, faipar, vasipar stb. elmélyült szakképzést, s bizonyos mérvű gyakorlati ismereteket. Ebből kiténik, hogy a szakközépiskola arra képesít, hogy — érettségivel — a szakma valamely területén szakmunkásként dolgozzon a végzett hallgató. Néhány évi gyakorlat után — ha arra alkalmas és kedve van — technikus vizsgát tehet. Vagyis a technikus cím megszerzése a jövőben majd iskolarendszerünkön kívül lesz megoldva.

Megyéinkben három felsőfokú technikum — mezőgazdasági, élelmiszeripari és vasútforgalmi — működik. Mindhárom megfelel ipari és mezőgazdasági üzemműnők-képzést végző főiskolának. Megvan a kívánt üzemi, mezőgazdasági bázis, szakemberigény, jó az oktatógarnitúra, többéves képzési tapasztalattal rendelkeznek.

Még egyszer szövé teszem: *Itt nem egyik hónapról a másikra, sőt nem is egyik évről a másikra szóló feladatok szerepelnek. Itt nincs helye kapkodásnak, öncélú szervezésnek, minden meggondolatlan lépés súlyos károkat okozhat. Természetesen ez nem válthatja ki a semmittevés, az indokolatlan várakozás állapotát sem. A társadalmi támogatás mellett az államtól nagy anyagi befektetést igénylő feladat megoldásáról van szó.*

PEDAGÓGUSAINK többsége eddig is őszintén támogatta az oktatásügy reformjának gyakorlati megvalósítását. A jövőben is ezt kérjük tőlük. De segíteni kell szakmai képzésüket, a pedagógiai korszerű elemek, eszközök, módszereinek jobb alkalmazásában. A következő tanévtől a világnézeti továbbképzésben juttassuk érvényre szocialista építéssük égető elméleti, gyakorlati kérdéseit; gazdasági irányítási reformjára, államigazgatásunk egyszerűbbé tételére, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére vonatkozó elképzeléseinket, gondjainkat. Érezzék magukhoz közel állónak, saját magukénak a szocialista építőmunka kis és nagy kérdéseit. Csak eleven, napjainkra és jövőnkre ható ideológiai kérdések adnak támpontot az iskolai munkában a világnézeti neveléshez.

Indokolt felhívni a figyelmet az esti és levelező képzésre, mert erre a képzési formára még hosszú ideig szükség lesz. Bár a dolgozók felsőfokú esti és levelező oktatása lényegében befejezte azt a hivatását, hogy a felszabadulás előtt felnőtt és a kapitalizmus körülményei között továbbtanulni nem tudó munkások és parasztok számára felső- és középfokú végzettséget nyújtjon. A felnőttoktatás keretében egyre nagyobb számban a nappali tagozatokra fel nem vett, s munka mellett továbbtanulni szándékozó fiatalok kerülnek. Ez magában hordja, hogy a felső- és középfokú, felnőtt tagozatok tanulók műveltségük gyarapításáért tanuljanak, s ne a fizikai munka elhagyása céljából. Ezen az oktatási formán sem csökken a pedagógus felelőssége. Beszűletes szándékkal törekedjenek továbbra is, hogy a diploma, a végzettséget igazoló okmány mögött valóságos tudás legyen. Hiszen a következő években a valóságos tudást bírálja el az élet és nem a papírt; a kettő szinkronját, vagy ellentmondását.

TANÁCSAINK JOGKÖRE bővült az iskolairányításban. A megalakítandó megyei oktatási tanács (Szegeddel közösen) az oktatásügy továbbfejlesztésének elősegítésében nagy szerephez jut. Pártszervezeteink, tömegszervezeteink feladatai sokrétűek az oktatásügy továbbfejlesztésében. Csak úgy juthatunk eredményre, ha valamennyien megtesszük a magunkét, ami tőlünk, illetve feladatunktól telik.

Ezekben foglalta össze a megyei pártbizottság az iskolai ügyek továbbfejlesztéséről szóló feladatokat. A megyei pártbizottság állásfoglalását kéhez kapják pártszervezeteink, államigazgatási szerveink, tömegszervezeteink és valamennyi tantestületünk.

Készülő tanulók a Tömörkény István szakközépiskolában